

Chr. Madsen: Da det foreliggende lovforslag kun går ud på at gennemføre en forhøjelse af maksimalindkomsten, der svarer til den forhøjelse, der er sket af folkepensionen, kan også mit parti tiltræde lovforslaget.

Mose Hansen: Det er nu tredje gang, efter at nedslagsreglerne blev udskilt fra ligningsloven i en særlig lov, at det høje ting behandler lovforslag om forhøjelse af maksimalindkomsten for folke- og invalidepensionister samt andre dermed ligestillede skatteydere. På mit partis vegne har jeg altid tiltrådt lovforslagene med de foreslåede ændringer i nedslagsreglerne, og jeg kan da også i dag give tilslutning til den foreslåede forhøjelse af maksimalindkomsten. Forhøjelsen af indtægten til 10.200 kr. er jo en følge af prisudviklingen og et stigende udskrivningsbehov i kommunerne, og den skulle altså modvirke uønsket skattestigning for disse medborgere.

Der er dog én ting, som undrer mig, og det har forbindelse med et lignende lovforslags behandling her i tinget den 6. december 1961. Da var det ærede medlem hr. Peter Nielsen som ordfører for socialdemokratiet inde på spørgsmålet om beskatning af invaliditetsydelse og -tillæg, idet han mente, at disse skattemæssige tillæg burde ligestilles med bistands- og plejetillæg. Af betænkningen over dette lovforslag i folketingssamlingen 1961-62 fremgår det, at man under udvalgsarbejdet arbejdede videre med tanken, men at den måtte skrinlægges dels på grund af, at selvangivelserne allerede enten var ved at blive trykt eller var trykt, dels på grund af at disse ændringer krævede en ændring i ligningsloven.

Under behandlingen af ligningslovforslaget vedrørende en ændring af beskatning af børns indtægter den 23. oktober i år rejste det ærede medlem hr. Peter Nielsen igen spørgsmålet om beskatning af invaliditetsydelse og -tillæg, der gives i anledning af de øgede udgifter i forbindelse med invaliditeten.

Da vort parti ikke er repræsenteret i udvalget, er jeg ikke orienteret om, hvorvidt dette spørgsmål er draget med ind i udvalgsarbejdet. Jeg vil imidlertid herfra sige, at vort parti gerne ser denne sag ord-

net nu, således at invaliditetsydelse og -tillæg får samme skattemæssige status som pleje- og bistandstillæg. Vi mener, at dette forhold bør ordnes, såfremt ikke andre forhold umuliggør en ændring på dette område.

Med disse bemærkninger tiltræder mit parti de foreslåede ændringer vedrørende nedslag i skatteansættelsen for folkepensionister m. fl.

Finansministeren (Poul Hansen): Jeg takker for den tilslutning, samtlige ordførere har givet til det foreliggende lovforslag.

Jeg skal i øvrigt kun sige til det ærede medlem hr. Foged, at selvpensionisterne også er omfattet af lovforslaget. Hvis de opfylder aldersbetingelsen og deres indkomst ligger inden for de grænser, der er tale om, har loven også virkning for dem.

Peter Nielsen: Jeg vil nok lige oplyse det ærede medlem hr. Mose Hansen om, at det spørgsmål, det ærede medlem rejste om invaliditetstillæg, drøftes i det udvalg, der behandler ligningsloven; debatten om det her i salen må selvfølgelig vente til ligningslovforslagets anden behandling.

Hermed sluttede forhandlingen.

Lovforslagets overgang til anden behandling vedtoges uden afstemning.

Den næste sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til lov om ministres ansvar.

(Lovforslaget (nr. 43) findes i tillæg A. sp. 257, fremsættelsen i tidenden sp. 788).

Formanden: Sammen med denne sag foretages de to følgende på dagsordenen opførte sager, nemlig:

Første behandling af forslag til lov om ministres strafansvar [af Iver Poulsen m. fl.].

(Lovforslaget (nr. 3) findes i tillæg A. sp. 49, fremsættelsen i tidenden sp. 79).

Første behandling af forslag til lov om ministres ansvarlighed [af Ninn-Hansen, Helga Pedersen m. fl.].

(Lovforslaget (nr. 32) findes i tillæg A. sp. 173, fremsættelsen i tidenden sp. 421).

Lovforslagene sattes til forhandling.

Justitsministeren (Hans Hækkerup): Jeg skal, for så vidt angår det af det konservative folkeparti og partiet venstre fremsatte lovforslag om ministres ansvarlighed og det af partiet de uafhængige fremsatte lovforslag om ministres strafansvar, i det væsentlige henvise til de bemærkninger, jeg fremsatte, da de tilsvarende lovforslag var til første behandling i afvigte folketingsår, ligesom jeg kan henvise til den justitsministerielle redegørelse, der er optrykt i beretningen af 17. september i år fra det dengang nedsatte udvalg.

Lovforslagene er på ganske enkelte punkter ændret; det er ikke ændringer af væsentlig karakter. Jeg skal ved denne førstebehandling ikke knytte kommentarer til samtlige ændringer, men vil dog gerne kommentere enkelte af dem.

For så vidt angår det af det konservative folkeparti og partiet venstre fremsatte forslag til lov om ministres ansvarlighed, er der sket i hvert fald én ændring af lidt større principiel betydning, nemlig i lovforslagets § 5 a, hvor man har udeladt ordene „i henhold til grundloven“, således at der kommer til at stå:

„hvis han forsætligt eller uagtsomt træffer beslutninger eller gennemfører foranstaltninger, der er i strid med . . . en af folketinget truffet beslutning.“

Jeg er ikke rigtig klar over, hvad man, selv om man udelader ordene „i henhold til grundloven“, dermed tænker på. Jeg kan ikke forestille mig, at man kan have andet i tankerne end et mistillidsvotum efter grundlovens § 15, selv om man i bemærkningerne taler om, at ændringen er motiveret med, at man har et videregående sigte. Jeg tror, man endnu en gang skal overveje, om dette bør blive stående.

Også det lovforslag, der er fremsat af partiet de uafhængige, forslag til lov om ministres strafansvar, er undergået enkelte ændringer. Heller ikke her skal jeg gå i de-

taljer, men kun nævne et par af ændringerne. Partiet har i øvrigt ledsaget sit lovforslag med et advokatorisk indlæg vendt imod justitsministeriets redegørelse af 17. september i år. Det er, ligesom man er lidt fornærmet over den fremsatte kritik. Jeg benytter gerne lejligheden til at sige, at det har aldrig været hensigten at fornærme hverken partiet de uafhængige eller dets gruppe eller de rådgivere, partiet har gjort brug af i denne sag, landsretssagfører Markussen og professor Stig Iuul — det er da klart — men vi har altså ikke været ganske enige. Enkelte af de foreslåede ændringer vil jeg gerne nævne.

Man har i § 3, hvor der stod:

„kan i øvrigt efter omstændighederne enhver minister drages til ansvar . . .“, udeladt ordene „efter omstændighederne“. Jeg tør måske gøre den bemærkning, at det kan vel gøre bestemmelsen endnu mere betænkelig. Det spørgsmål melder sig for mig, om man ikke, når man læser denne paragraf efter sin ordlyd, må komme til det resultat, at den indebærer, at enhver minister, der er til stede i statsråd eller ministerråd, er ansvarlig for enhver beslutning, han ikke har taget til orde imod. Hvis det er meningen med det, vil jeg i hvert fald gerne for mit vedkommende sige, at forslaget er helt uantageligt.

Jeg har hæftet mig ved, at man har foretaget visse ændringer i bestemmelserne om de subjektive ansvarsbetingelser, men jeg vil dog gerne understrege, at jeg fortsat må opfatte det derhen, at bestemmelsen i § 6 under nr. 3 stadig indebærer et objektivt ansvar — noget, jeg for min del må anse for uantageligt.

Må jeg om det lovforslag, regeringen har fremsat, sige, at det bygger på den principielle betragtning, at de almindelige ansvarsregler i straffeloven og i erstatningsretten bør gælde for ministre, og at man ikke bør gå væsentligt herudover, ligesom vi har foretaget visse specifikationer. Der er jo nogle afvigelse, naturligvis, imellem dette forslag og de af oppositionen fremsatte forslag, men så vidt jeg kan se, er disse afvigelse ikke af så afgørende betydning i principperne, at der ikke skulle være mulighed for at nå frem til enighed.

Oppositionspartierne har ment det nødvendigt at have særlige bestemmelser om

[Justitsministeren.]

ministers ansvar for medvirken til kongens eller andre ministres handlinger. Jeg har tidligere gjort gældende, at jeg tror, det rigtige her vil være, at man holder sig til de almindelige medvirkensregler, og jeg vil gerne understrege, at det efter mit skøn ikke indebærer en svækkelse af ansvaret.

Jeg takker i øvrigt partierne, det konservative folkeparti og venstre, fordi man har ladet den helt uantagelige bestemmelse om statsministerens subsidiære ansvar falde.

Hvor det drejer sig om det strafbares område, synes jeg heller ikke, der er næneværdige afvigelser — ej heller hvis vi vender os mod de subjektive ansvarsbetingelser, idet jeg dog har ment det rigtigt, hvad jeg også tidligere har sagt, at man her begrænse sig til forsæt og grov uagtsomhed, og jeg rejser det spørgsmål: vil det være rimeligt på dette punkt at gå videre? Jeg mener det ikke.

Jeg vil også gerne pege på, at strafferammerne stort set er de samme. Jeg mener ikke, det er nødvendigt at have en særlig strafforfaldsregel. Jeg kan heller ikke se, der her kan blive grundlag for nogen større strid, ej heller om de principielle synspunkter, hvor det drejer sig om forældelse.

Jeg vil derfor gerne give udtryk for, at jeg tror, vi under en udvalgsbehandling må kunne nå frem til et resultat, men jeg regner naturligvis med — og det kan ingen bebrejde mig — at det af mig fremsatte lovforslag bliver udgangspunktet.

K. Axel Nielsen: De to af de lovforslag, vi her behandler, var til første behandling i forrige folketingsssamling. De er nu gennemført i næsten samme skikkelse. Jeg gør dog opmærksom på de ændringer, som den højtærede justitsminister allerede har påpeget, og der kan derfor om mit partis stilling til disse lovforslag henvises til de bemærkninger, den højtærede justitsminister og mit partis ordfører, det ærede medlem hr. K. B. Andersen, dengang fremsatte. De findes, for så vidt angår venstres og de

konservatives lovforslag, i Folketingstidende 1962-63, sp. 2115-2126 og sp. 2133-2141, og, for så vidt angår de uafhængiges lovforslag, på sp. 4659-4664 og sp. 4665-4666.

Jeg deler de betæneligheder over for de to lovforslag, der dengang fandt udtryk, betæneligheder, der indgående blev konkretiseret under udvalgsbehandlingen, og som er gengivet i et bilag til udvalgets beretning, således som det nu også er omtalt af den højtærede justitsminister.

Nu foreligger der imidlertid et regeringsforslag, og der melder sig så ganske naturligt det spørgsmål, om dette lovforslag rammes af nogle af de indvendinger, der er fremsat mod de to første. Det er naturligvis ikke muligt med den begrænsede taletid, jeg har her, at gennemgå dette problem, men det er vel en af de ting, vi skal se på i det udvalg, jeg venter nedsat.

Om vi overhovedet skal have en speciel ministeransvarslov, er vel et spørgsmål, der er uddebatteret. Jeg kan dog ikke tilbageholde en bemærkning om, at det ikke er uden betænkelighed at handle imod det på juridiske og administrative overvejelser hvilende råd, som regering og folketing har fået af det overvejende flertal, nemlig 12 ud af 13, i en kommission bestående af særligt sagkyndige. Når dette flertal konkluderer sine undersøgelser i, at det må anses for rigtigst ikke at søge en særlig ministeransvarlighedslov gennemført, og begrundet dette standpunkt med at påpege de forskellige ulemper, der er forbundet med gennemførelsen af en særlig ministeransvarlighedslov, så skylder vi både kommissionen og os selv at udforme bestemmelserne i en særlig ansvarslov, når en sådan alligevel søges gennemført, således at disse ulemper enten undgås eller reduceres mest muligt.

Inden jeg omtaler, hvad det er for ulemper, kommissionsflertallet mener er forbundet med gennemførelse af en særlig ministeransvarslov, vil jeg gerne gentage to ting, som allerede stærkt blev fremhævet af det ærede medlem hr. K. B. Andersen, da

[K. Axel Nielsen.]

venstres og de konservatives lovforslag var til første behandling i forrige samling.

Den ene ting er: vi har allerede lovbestemmelser og andre retsnormer for ministres ansvar, bl. a. i straffelovens §§ 155-157. Den anden ting er: der påhviler ikke ifølge grundlovens § 13 nogen pligt for folketinget til at gennemføre en særlig ministeransvarslov. Herom er samtlige medlemmer af kommissionen enige, også professor Poul Meyer, der, uanset at han var enig med flertallet på disse to punkter, anser det for rigtigst, at reglerne om ministres ansvar optages i en særlig lov. Jeg henviser til kommissionsbetænkningen side 81 og følgende.

Når jeg nu på ny fremdrager, at vi allerede har regler for ministres ansvar, og at vi ikke har pligt til at gennemføre en særlig lov herom, skyldes det, at det stadig væk i offentlig omtale forudsættes, at ministre er uden retligt ansvar. F. eks. kan jeg nævne, at da radioen omtalte regeringsforslaget, hed det: „Herefter bliver det strafbart . . .“ — og jeg sætter streg under „bliver“ — skønt det er ganske utvivlsomt, at intet af det, der kriminaliseres i regeringsforslaget, ikke allerede er strafbart.

Lad mig også som et eksempel blandt mange nævne den ledende artikel i Berlingske Aftenavis for torsdag den 7. ds., der efter en omtale af regeringsforslaget slutter — hvis jeg med den højtærede formands tilladelse må citere —:

„Men det må være muligt i vinterens løb at nå til et resultat, så befolkningen omsider kan få fornemmelser af, at ministre, der viser forsømmelighed, kan risikere både parlamentarisk og juridisk at blive draget til ansvar.“

Altså til trods for den på dette punkt enstemmige kommissionsbetænkning og til trods for de oplysninger, der under første behandling i forrige samling bl. a. blev givet af den højtærede justistminister, fremturer visse dele af pressen med at sige til befolkningen: der påhviler ikke ministre noget retligt ansvar. Det virker deprimerende, og det er vel tilgiveligt, hvis man får den tanke, om det ikke var mere påkrævet at lovgive om pressens ansvar, for den vigtigste af alle pressens funktioner er at yde befolkningen sandfærdig og loyal orientering om samfundsvigtige spørgsmål.

Det er herefter berettiget at spørge, om den begrundelse for gennemførelse af en særlig ministeransvarslov, som professor Poul Meyer betegner som sin vigtigste, og som han benævner folkelig, politisk eller psykologisk, ikke netop hidrører fra, at befolkningen ikke er blevet rigtigt orienteret.

I forbindelse hermed må det med beklagelse konstateres, at kommissionsflertallets begrundelse for ikke at anbefale gennemførelse af en særlig ansvarslov ikke har fået den omtale i pressen, som den fortjener. Dette er kommissionsflertallet selv ikke ganske uden skyld i. Det pågældende afsnit i betænkningen — jeg tænker særlig på siderne 76-80 — er ikke lettilgængelig læsning. Jeg kan ikke her — det tillader min taletid ikke — give en udtømmende oversættelse af kommissionsflertallets betragtninger, men hovedsynspunktet er det, at de gældende retsnormer er tilfredsstillende, og at man ikke uden at gøre skade kan give disse en mere præcis formulering i særlige paragraffer. Sagen er jo den, at rigsretten i en konkret sag, foruden at den har straffelovens §§ 155-157 til rådighed, har mulighed for at fortolke grundlovens bestemmelser og kan bedømme en ministers forhold efter den til enhver tid gældende retsopfattelse. Gældende ret bygger altså på andet end paragraffer, men dette andet forandrer sig med samfundsudviklingen. På visse områder tvinger udviklingen måske til en skærpelse, på andre områder måske til en lempelse i ansvaret. Gældende ret er altså fleksibel. Den ønskværdige smidighed går tabt, dersom gældende ret spærres inde i paragraffer. Det er grunden til, at de ministeransvarslove, vi kender fra andre lande, forekommer os forældede og ude af kontakt med det samfund, vi lever i i dag.

At man foretrækker, at et retsområde er delvis ulovbestemt, er ikke noget specielt for ministeransvarsområdet. Det kan f. eks. anføres, at den almindelige erstatningsregel ikke findes i nogen lov, og ingen drømmer vist om at forsøge denne yderst fundamentale retsregel ikklædt stive paragrafers snærende klædebon.

Af det, jeg her har anført, vil det ikke være uberettiget at slutte, at jeg ikke er nogen varmhjertet tilhænger af at søge en særlig ministeransvarslov gennemført. Det fremgår også af det, jeg har sagt, at skal vi

[K. Axel Nielsen.]

have en sådan lov, er det vigtigt, at denne i så vid ustrækning som muligt for det første må gå ud på at lovfæste det, vi kan udfinde som gældende ret, og for det andet må være således udformet, at smidigheden bevares.

I begge henseender er regeringsforslaget det, der efter min opfattelse kommer idealet nærmest. Venstres og de konservatives lovforslag skærper måske på enkelte områder de gældende ansvarsregler, og forsøget på at udforme særlige bestemmelser for ministres ansvar for medvirken er risikabelt, og bestemmelserne vil sikkert i tidens løb forekomme for stive.

De uafhængiges lovforslag er på visse punkter uklart, og systematikken er ikke særlig god. Også dette lovforslag søger at definere ansvaret for medvirken på en måde, der måske ikke stemmer med straffelovens bestemmelser om medvirken.

I modsætning hertil fastslår regeringsforslaget, at straffelovens almindelige del, altså også reglerne om medvirken, finder anvendelse. Dette lovforslag er prisværdig kortfattet, klart og knapt i sit ordvalg; dets systematik er mønstergyldig; det er smidigt i anvendelse, selv om det må erkendes, at også dette lovforslags bestemmelser om medvirken til underordnede handlinger indeholder en vis begrænset risiko for at virke for stive. Risikoen er som sagt begrænset, fordi lovforslaget på dette punkt er holdt i tilpas almindelighed og ikke som de to andre lovforslag detaljeret udformer ansvarsreglerne.

Jeg kan på mit partis vegne give tilsagn om en velvillig behandling af regeringsforslaget, som af de tre lovforslag nok er det eneste, der egner sig til gennemførelse. Det kunne være interessant at høre, hvad kommissionen mener om de tre lovforslag; men mon der er mulighed herfor?

Helga Pedersen: Det ses af fremsættelsen af den højtærede ministers forslag sammenholdt med de tidligere debatter, der har været om spørgsmålet om indførelse af en lov om ministeransvar, at regeringen nu helt har sluttet sig til det principielle standpunkt, som er oppositionens, at der bør udformes en særlig ministeransvarlighedslov, eller hvilken titel man nu vil give en sådan lov, og at denne lov så udtømmende

som muligt bør beskrive det retlige ansvar, der gælder eller bør gælde for ministre.

Efter den kritik og de indvendinger, den højtærede minister i sin tid anførte mod det lovforslag, som blev fremsat af de konservative og venstre sidste år — hvorom den højtærede minister har mod til at sige i bemærkningerne til det foreliggende lovforslag, at de ikke blot var formelle eller uvæsentlige — og som i væsentlig grad, det er erkendt af den højtærede minister, også rettede sig mod et af den danske rigsdag i 1939 vedtaget lovforslag, har ministeren naturligvis haft en både svær og bunden opgave.

Regeringens forslag skulle søges gjort ikke alene bedre, men også anderledes og omvendt end tidligere forslag.

Den højtærede minister har valgt en kort lovform, formentlig ud fra den forestilling, at korte lovtjekter også er klare, men det er dog et spørgsmål, om der er vundet så forfærdelig meget ved at forkorte teksten, således som den højtærede minister nu foreslår det, når der i virkeligheden kræves et grundigt studium af de udførlige bemærkninger til forslaget for at forstå lovtjekstens rækkevidde.

Om et par af teksterne — det gælder forslagens §§ 2 og 8 — siges det i bemærkningerne tilmed direkte, at disse bestemmelser for så vidt er overflødige, og læser man bemærkningen til § 6, kommer man vel til det samme resultat, og det samme kunne måske også siges om forslagens § 1, eller man kunne tage ordene om „ansvar for deres embedsførelse“ op i lovforslagets titel; så behøvede man slet ikke § 1. Selvfølgelig er vi i oppositionen klar over, at man for enhver pris måtte væk fra den, synes jeg, velklingende indledning i det af os i december 1962 fremsatte forslags § 1 — hvis jeg må citere nu og i det følgende nogle gange —:

„Ministre er ansvarlige for regeringens førelse efter de i grundloven fastsatte regler.“

Det måtte man væk fra, for man havde meget bombastisk slået fast i udvalget og i den redegørelse, vi fik fra den højtærede minister, at reglen var overflødig, fordi den alene gentog grundlovens § 13. Nu henviser man i stedet i bemærkningerne til ministerens forslag til § 1 til en anden bestemmelse i grundloven, nemlig § 16, 2. pkt., om rigshøjrettens kompetence og synes øjensynlig,

[Høлга Pedersen.]

at den fremgangsmåde er meget bedre. Det kan man så diskutere, men jeg vil gerne i den forbindelse bare minde den højtærede minister om, at ser vi f.eks. på rigsretsloven af 1954 § 1, stk. 1 og 2, ser vi, at denne lov, som er ministerens egen lov, simpelt hen gentager og afskriver grundlovens § 60, uden at man synes, og uden at nogen har syntes, at det var overflødigt i en almindelig lov at gentage en klar grundlovsbestemmelse som en slags overskrift.

Men hvis nu den højtærede minister foretrækker at sætte ordet „embedsførelse“ i spidsen for hele lovforslaget, så kunne man vel spørge, om ikke det havde været rimeligt i det mindste i bemærkningerne, der er meget udførlige, at redegøre for, hvad dette begreb omfatter. Jeg mener i øvrigt, man her kan slutte sig til den definition, som professor Ross har antaget i sin statsret side 377.

Lovforslaget hviler i øvrigt på det princip, at almindelige regler for straf og erstatning bør gælde i første række, og derfor starter man med i § 2 i lovforslaget at foreslå, at almindelig del i straffeloven skal anvendes, selv om alle jurister ved det og alle ikke-jurister ikke forstår, hvad det betyder.

Særlig interesse får jo derefter anvendelsen af reglerne om medvirken, og her vil jeg gøre to betragtninger gældende. Den ene er, at jeg tror, det er en forkert fremgangsmåde, man har valgt, når man i en lov som denne overhovedet ikke vil omtale ansvaret for kontrasignatur eller for beslutninger i statsrådet. Den højtærede minister var inde på dette problem i sine korte bemærkninger nu her i dette møde, og jeg er glad over, at den højtærede minister nævnte det, for jeg tror, det er meget tvivlsomt, om man tør undlade det. Man vil alene lade en ministers ansvar for medvirken til en anden ministers kontrasignatur afgøre efter straffelovens almindelige regler, som de står i straffelovens § 23. Bemærkningerne til dette lovforslag antyder, at der hersker tvivl om, om der overhovedet er ansvar for andre ministre end den, der har kontrasigneret beslutningen, men nu skal man altså med dette forslag skabe klarhed. Jeg tror ikke, dette problem er særlig stort. I professor Ross' værk om statsretten, som jeg just henviste til, om-

tales dette spørgsmål, og jeg kan citere, hvad professor Ross skriver herom. Han siger — jeg tillader mig at citere —:

„I dag er der almindelig enighed om, at kontrasignaturens ansvarsgrundlag ikke er eksklusivt.“

Professor Ross siger siden, at når man overhovedet har været inde på dette spørgsmål, skyldes det sikkert en uklarhed i den tidligere grundlovs formulering, en uklarhed, der kom frem ved en af de tidligere retssager i 1856, men efter min mening kan en usikkerhed i 1856 vist ikke afskrække folketinget i dag, og jeg vil tilføje, at det forekommer mig også uheldigt, at man, når man nu er enig om, at man skal søge at fastlægge reglerne for ministres ansvar i en særlig lov, så ikke omtaler den kontrasignerende ministers eget ansvar. Det er jo dog således, at grundlovens § 13 fastslår, at kongen som den signerende er ansvarsfri, og den, der så vil læse en lov om ministres ansvar, synes jeg må have krav på at læse af selve lovens tekst, at den kontrasignerende minister er ansvarlig.

Jeg kan altså ikke tiltræde det ræsonnement, som den højtærede minister har tilsluttet sig i lovforslagets bemærkninger, at disse spørgsmål ikke har så megen praktisk betydning, at de bør nævnes i lovtæksten, og jeg tror, vi i udvalgsbehandlingen bør komme tilbage dertil, og således forstod jeg også den højtærede ministers bemærkninger før.

Min anden betragtning gælder ansvaret for de underordnedes forhold. Jeg mener, at udformningen af lovforslagets § 3 er blevet noget uheldig, netop fordi udformningen lænkes så stærkt til den almindelige regel om medvirken i straffelovens § 23, idet man jo må erindre sig, at denne bestemmelse giver ansvar for alle, som medvirker ved tilskyndelse, råd eller dåd, og læser man lovforslagets bestemmelser om medvirken og underordnedes ansvar nærmere, siges det altså, at det skal anses for at være tilskyndelse, råd eller dåd i de 3 tilfælde, som ministeren har opregnet som særlig vigtige i lovforslagets § 3, nr. 1-3.

Jeg er for så vidt enig i, at det er områder, der er særlig vigtige, men jeg mener bare ikke, at formuleringen bliver heldig. Lad gå med reglen i lovforslagets § 3, nr. 2, hvor der tales om, at handlingen har været et

[Helga Pedersen.]

nødvendigt eller naturligt middel til at gennemføre en ministerbeslutning, for dér kan man nok tale om, at beslutningen hører ind under tilskyndelse eller råd. Noget mere besværligt bliver det vel, når vi kommer til lovforslagets § 3, nr. 1, om at ministeren har været bekendt med, at den underordnedes handling blev foretaget, og så skal han dog være ansvarlig for den pågældende handling; men det kan dog vel passere, hvorimod formuleringen i § 3, nr. 3 — om at gøre ministeren ansvarlig, når han har undladt at forebygge handlinger af den pågældende beskaffenhed ved i rimeligt omfang at føre tilsyn — forekommer mig noget anstrengt, når talen er om „tilskyndelse, råd eller dåd“, og det står jo i bestemmelsen, at dette skal „anses for“ medvirken. Rent bortset fra lovforslagets jongleren med entals- og flertalsformer — jeg er ikke klar over, om det er tilfældigt, eller om det virkelig er en materiel begrænsning, man tilsigter — tror jeg, vi må tale indgående om bestemmelsen i udvalget.

I det hele taget underer det mig, at man i lovforslaget viger tilbage for en fri og selvstændig beskrivelse af ministres ansvar, for så vidt som både regeringens og oppositionens udgangspunkt jo er at give udtømmende regler. Jeg har det indtryk eller den fornemmelse, at tankegangen er den, at man siger: er der tale om ansvar for medvirken til en andens handling, så bør vi altid bruge reglen om medvirken og behøver ikke at skrive noget derom. Men vi kender jo dog fra andre tilfælde, at hvor medvirken er noget særligt karakteristisk, skriver man om det i en særlig straffebestemmelse. Det kender vi fra straffelovens specielle del. Jeg nævner den, ganske vist nu ophævede, men af andre grunde ophævede bestemmelse i straffelovens § 242 og straffelovens § 102 og § 153, og der kan måske også findes andre, ligesom jeg også mener, at særlovgivningen nævner eksempler på, at medvirken af en bestemt beskaffenhed formuleres i en bestemt lovtekst, og jeg tror, det er denne vej, vi skal gå, når vi skal søge at give de udtømmende regler for ministres ansvar.

For så vidt angår betingelserne for idømmelse af straf kan jeg for mit vedkommende godt tiltræde, at ansvaret begrænses til den grove uagtsomhed. Det har jeg givet ud-

tryk for i hvert fald under udvalgsbehandlingerne, og jeg tror, det er rigtigt.

Jeg vil gerne tilføje, at min begrundelse for denne begrænsning er den, skal jeg sige materielle begrundelse, som den højtærede minister har anført i bemærkningerne, medens hensynet til rigsretsproceduren, den besværlige procedure, ikke betyder noget særligt for mig i afvejelsen af, hvorvidt ministeransvaret skal begrænses til grov uagtsomhed.

Det har glædet mig at se, at man har efterkommet ønsket om at pålægge en minister ansvar for overtrædelse af den pågældendes pligter ifølge „stillingens beskaffenhed“, som der står i lovforslagets § 4. Såvel ved dette udtryk som ved de udtryk, man har anvendt i tidligere forslag, må man jo acceptere en vis uklarhed i begrebets afgrænsning, og muligvis bør vi i betænkningen, som udvalget til sin tid skal afgive — idet jeg forudsætter, at udvalg bliver nedsat — søge at klargøre begrebet; men selve udøvelsen af det skøn, der bliver tilbage, tror jeg trygt kan overlades til domstolen, altså til rigsretten.

Når man foreslår en særregel om tilside-sættelse af oplysningspligten over for folketinget, skyldes det naturligvis erkendelsen af, at det for det parlamentariske livs trivsel er en afgørende forudsætning, at folketinget får sande og fuldstændige oplysninger fra ministrene, og jeg noterer med tilfredshed, at den højtærede minister kommer med et forslag også om ansvar for fortællelser. Jeg skal så i udvalget vende tilbage til spørgsmålet om den begrænsning af ansvaret, som ministeren har foreslået, nemlig til oplysninger af betydning for folketingets bedømmelse af sagen, altså den pågældende sag. Om det er berettiget, er en detalje, vi kan tale om.

Straffebestemmelserne i regeringsforslaget synes principielt at hvile på samme vurdering som i de andre lovforslag, vi har drøftet her i tinget. Forslaget om dagbøder er jo visse en nydannelse af principiel karakter, der må gøre indtryk — navnlig på enhver, der er bekendt med tidens debat om dagbødesystemets afskaffelse!

Til slut en bemærkning om erstatningsbestemmelsen. Erstatningsbestemmelsen, synes jeg, er formulert på en for den læge læser temmelig uforståelig måde. Jeg tror,

[Helga Pedersen.]

vi skal holde overvejelser om statens hæftelse væk fra lovforslaget. Det fremgår jo af bemærkningerne til lovforslaget, at man med henvisningen til reglerne om erstatning for skade forvoldt af personer i statens tjeneste tænker på de regler, som man nærmere har redegjort for i en betænkning fra 1959 om statens ansvar for tjenestemænds og andres handlinger i statens tjeneste. Jeg tror altså, vi skal holde overvejelserne om statens hæftelse, statens betaling, væk fra lovforslaget. Her er spørgsmål om ministrenes hæftelse, og det skal vi søge klaret uden skelen til lovgivningsovervejelser af anden art, in concreto om statens ansvar for dens tjenestemænds eller andres handlinger i statens tjeneste.

Om de to andre lovforslag, som behandles samtidig med regeringens lovforslag, skal heller ikke jeg gøre mange bemærkninger. De ændringer, der er tilføjet i det forslag, som de konservative og venstre har fremsat, er jo foranlediget af drøftelserne i udvalget, og den betragtning, som den højtærede minister fremsatte om vore ændringsforslag vedrørende § 5 a, tror jeg vi kan drøfte nærmere i udvalget. Det skyldes overvejelser om, hvor langt hjemlen i grundloven vedrørende folketingsbeslutninger rækker, at vi har ment det rigtigt at ændre lovforslaget på dette punkt.

Vi har altså nu 3 lovforslag klar til udvalgsbehandling. Hermed skulle et tilstrækkeligt materiale være tilvejebragt, og det afhænger derefter nu af parternes evne og vilje til samarbejde, om et resultat kan nås. Et lovområde af denne art burde kunne behandles på juridisk sagligt plan, således at et betydeligt flertal kunne stå bag lovgivningen til sin tid.

Jeg har ved første behandling af det lovforslag, som de konservative og venstre har fremsat, tilkendegivet, at mit partis hovedformål var at få klaret, om et flertal her i tinget ønskede en ministeransvarlighedslov. Det ved vi i dag at flertallet ønsker. Dernæst var det vort ønske at fremlægge et forhandlingsgrundlag, og ud fra den betragtning er vi parate til en fordomsfri udvalgsbehandling, hvortil jeg kan anbefale samtlige lovforslag.

Den højtærede minister sluttede i dag sine bemærkninger med at sige, at ingen

ville bebrejde ministeren, at regeringsforslaget efter hans mening burde blive udgangspunktet. Jeg vil gerne sige til den højtærede minister, at jeg vil gerne lade regeringsforslaget blive udgangspunktet, hvis vi kan få nogle ændringer, der viser, at man også i rimeligt omfang tager hensyn til de ønsker, der er fremsat fra vor side, og hermed skal jeg anbefale lovforslagene til en velvillig behandling.

Ninn-Hansen: Den, der overvinder sig selv, er større end den, der indtager en stad, hedder det, og da justitsministre mig bekendt ikke er undtaget fra disse gode og sande ord, kan vi vel her til indledning konstatere, at den højtærede justitsminister altså er en stor feltherre, for den højtærede minister har jo ikke arbejdet positivt på at få en lovgivning om ministeransvar. Når vi tænker tilbage på den debat, vi havde, efter at vort lovforslag var fremsat for knap et år siden, konstaterer vi, at den højtærede minister kom med mange indvendinger og megen kritik, så megen kritik, at man efterhånden fik indtryk af, at den højtærede minister ikke engang mente os i stand til at skrive en dansk stil.

Den højtærede minister var noget afsvækket i sin kritik, da der fremkom et andet lovforslag, og nu er vi altså nået dertil, at den højtærede minister selv fremsætter et forslag til lov om ministres ansvar. Vi skal jo ikke være smålige, end ikke spidsfindige, som jeg synes den højtærede minister var ved debatten omkring vort lovforslag, når vi kan glæde os over, at ministeren har fulgt initiativet; og det er selvfølgelig en glæde for oppositionen, at vi i denne uge ligesom i sidste uge kan konstatere, at initiativer, vi har taget på vigtige områder, er blevet fulgt op ved fremsættelse af lovforslag fra regeringens side, således at vi har forslagene til samtidig behandling. Herved er det jo konstateret, at på de to områder, som jeg her omtaler, hvor oppositionen har ønsket en lovgivning, følger regeringen os.

Jeg vil gerne takke den højtærede justitsminister og regeringen, fordi man således har fulgt oppositionens initiativ, og udtale min glæde over, at initiativet således er lykkedes. Når det har varet så længe, som det har gjort for den højtærede justits-

[Ninn-Hansen.]

minister at nå frem til et forslag, bliver forventningerne jo kolossalt store. Den højtærede justitsminister har i lige så lang tid som vi andre haft materialet til brug for fremsættelse af et lovforslag; han har kendt de lovforslag, vi har fremsat, og kunne altså bruge dem som paradigma; den højtærede justitsminister har deltaget i drøftelser i udvalget og har også fremsat skriftlige kritiske bemærkninger mod vort forslag, så der er jo gået lang tid med udarbejdelsen af den højtærede ministers forslag. Forventningerne kunne være store, men når vi ser de tre lovforslag, der nu ligger foran os, tror jeg desværre, jeg må sige, at justitsministeren trods dette længere arbejde er kommet med det ringeste lovforslag. Det er et forslag bestående af få paragraffer, men mange forklarende bemærkninger, og jeg foretrækker, at man lovgiver direkte gennem paragrafferne og udformningen af bestemmelserne og ikke gennem bemærkningerne. Jeg er ikke sikker på, at det forslag, der foreligger fra den højtærede justitsminister, bør anses for karakteristisk for det, justitsministeriet kan præstere med hensyn til lovformulering. Det vil jeg i hvert fald ikke ønske det er.

Det ærede medlem frk. Helga Pedersen har gjort mange rigtige bemærkninger om den højtærede justitsministers lovforslag, og da det ærede medlem er meget mere kynisk på disse juridiske områder end jeg, skal jeg henholde mig hertil. Jeg ved ikke, om den højtærede justitsminister vil give udtryk for den samme beskedenhed; det kunne jeg måske håbe, men i hvert fald vil jeg henholde mig til de indvendinger, som det ærede medlem frk. Helga Pedersen med rette har fremsat over for dette lovforslag.

Jeg skal blot fastslå, at hvis jeg sammenligner den højtærede ministers forslag og det forslag, som venstre og det konservative folkeparti har fremsat, og for så vidt også det lovforslag, som de uafhængige har fremsat, synes jeg, at der i oppositionens forslag i langt videre omfang er en beskrivelse af de situationer, hvor ansvaret kan opstå og bør gøres gældende. Det tror jeg er en fordel. Den højtærede justitsminister har ikke som vi i vort lovforslags § 2 villet angive ansvaret i forbindelse med

regeringsbeslutninger, beslutninger truffet i statsråd og ministerråd, og har bl.a. henvist til, at disse situationer ikke havde en sådan betydning, at de særlig burde beskrives i loven. Ja, ifølge grundloven er det jo i hvert fald meget betydningsfulde beslutninger, der her bliver truffet, og derfor synes jeg, det er rigtigt — som angivet af os i vort lovforslags § 2 — at beskrive ansvaret i disse situationer.

Det samme vil jeg sige med hensyn til undladelse af en regeringshandling, vort lovforslags § 3. Den passivitet, man her pålægger et ansvar for, synes jeg det er rigtigt at få fastslået. Jeg kan ikke ganske overskue, om justitsministeren opnår det samme med sit lovforslag, men jeg er ikke overbevist om det, og da vi ønsker et vidtgående ansvar over for en sådan passivitet, der jo kan være ganske afgørende ved store politiske beslutninger, synes jeg, at den formulering, der er angivet fra vor side, er rigtig.

Med hensyn til embedsførelsen er der jo også en mere fyldig beskrivelse i oppositionens forslag. Jeg synes, man i højere grad dækker de forskellige situationer, der her kan opstå. Jeg mener også, at justitsministerens forslag på nogle områder er indsnævret med hensyn til ansvaret; det forekommer mig ikke rimeligt.

Den højtærede justitsminister havde jo mange indvendinger imod vort forslags § 5 om en ministers ansvar i tilfælde af, at han overskrider sin myndigheds grænser eller går imod statsretlig praksis. Den højtærede minister mente, at det var for ubestemt et udtryk. Når man nu ser på den højtærede ministers eget forslags § 4, hvor ministeren taler om, at en minister skal

„straffes, hvis han forsætligt eller af grov uagtsomhed tilsidesætter de pligter, der påhviler ham efter grundloven eller lovgivningen i øvrigt eller efter hans stillings beskaffenhed“,

så ved jeg egentlig ikke, om den højtærede minister selv synes, at han er kommet til en mere klar formulering. Jeg ved godt, hvad den højtærede minister mener, men når man tager den tidligere kritik i betragtning, synes jeg da ikke, man kan sige, at det udtryk, den højtærede minister her er kommet til, er ganske klart og afgrænset,

[Ninn-Hansen.]

og jeg vil gerne høre nærmere om, hvordan ministeren mener at dette udtryk skal forstås.

Den højtærede minister gjorde i sine indledende bemærkninger i dag opmærksom på den ændring, der er foreslået fra vor side i § 5 med hensyn til ansvaret, hvis en minister går ud over en af folketinget truffet beslutning. Ved at stryge ordene „i henhold til grundloven“ mener vi at have fastlagt, at en minister har pligt til at følge enhver beslutning truffet af folketinget, og at han, hvis han handler i strid med en sådan beslutning, kan indklages for rigsretten. Det er det, der er hensigten og meningen med ændringen, og det synes jeg også fremgår af bemærkningerne til det genfremsatte forslag.

Nu kan den højtærede minister selvfølgelig sige over for disse indvendinger, at han mener stadigvæk at have opnået en forenkling, og at man ikke skal tage noget med, der blot kan antydes at være overflødig. Men hvis det er den højtærede justitsministers opfattelse, så gør jeg opmærksom på bemærkningerne til ministerens forslags § 2, hvor der står:

„Bestemmelsen i forslagets § 2 er for så vidt overflødig.“

Den højtærede minister kommer altså selv med overflødige paragraffer; så synes jeg i hvert fald ministeren skulle være noget mere varsom med at angribe bestemmelser, som måske godt kan forstås med henvisning til anden lovgivning, men som dog fremstår klarere, hvis de fremgår af dette lovforslag, hvis mening jo skal være, at det dækker de tilfælde, hvor en minister bør gøres ansvarlig.

Jeg takker for den udformning, som ministeren har givet reglen om oplysningspligten over for folketinget; den svarer jo næsten helt til bestemmelsen i det forslag, som venstre og det konservative folkeparti har fremsat, og vi er altså nu alle sammen enige om, at her bør fastlægges et særligt ansvar.

I forbindelse med de subjektive betingelser har den højtærede minister i bemærkningerne til § 4 fremsat nogle udtalelser, som jeg ikke ganske kan tilslutte mig. Den højtærede minister siger i forbindelse

med afgrænsningen af det subjektive ansvarsgrundlag, at den

„må ses i sammenhæng med den udvidelse af ansvaret, der er omtalt ovenfor i de særlige bemærkninger til stk. 1“,

og at det

„synes påkrævet under hensyn til rigsretsprocedurens hele karakter; denne procedure er kompliceret og tidkrævende, og den er udformet med henblik på og må nødvendigvis forbeholdes sager af en vis betydning.“

Ja, vil vil meget gerne drøfte de subjektive betingelser; men disse bemærkninger vedrører jo noget principielt meget centralt, for de vedrører spørgsmålet om, hvorvidt vi skal have en sådan lovgivning, at der bliver adgang til for dette høje ting, der jo står som anklagemyndigheden i disse sager, at tage stilling til spørgsmålet om rigsretsanklage, uden at man skal have en forudgående, noget subjektivt præget juridisk diskussion om, hvorvidt betingelserne er opfyldt. Vi ønsker fra vor side, at betingelserne skal være således, at man kan undgå en sådan subtil diskussion, som anklagemyndigheden selv kan gå ind på i forbindelse med almindelige straffesager, men som dette høje ting som en art anklagemyndighed ikke kan være i stand til at optage på samme måde. Vor hensigt er netop, at der skal være adgang til at få en prøvelse af det retlige ansvar, som der kan være tale om, ved en retlig behandling ved rigsretten, også i tilfælde hvor der kan være tvivl om, hvorvidt den pågældende minister skal dømmes. Jeg skal herom henvise til de bemærkninger, jeg gjorde ved fremsættelsen af vort forslag i december måned 1962.

Til slut vil jeg takke ministeren for de afsluttende bemærkninger om, at der ikke er større principiel forskel på de foreliggende forslag, end at vi må kunne opnå et resultat. Jeg er af ganske samme opfattelse. Vi kan hver for sig have indvendinger over for formuleringen af de andres lovforslag, men det er dog blevet fastslået, at vi skal have en ministeransvarlighedslov. I principspørgsmålene ligger vi ikke langt fra hinanden. Jeg håber, at vi derfor snart kan få vedtaget en lovgivning, og at det må kunne ske i løbet af få måneder.

Helge Larsen: Når man ikke er juridisk uddannet og ikke er særlig juridisk trænet — og det regner jeg ikke mig selv for at være — og når man har hørt debatten her i dag om disse mange enkeltheder i de 3 lovforslag, vi har til behandling, ja, så kan man næsten komme til at føle sig som den berømte spurv i den lige så berømte tranedans.

Jeg har med megen interesse hørt disse mange juridiske problemer blive rejst, og jeg vil med meget stor interesse også lytte til det i udvalget. Jeg vil føje til, at der sandsynligvis vil være en hel del af disse juridiske problemer, jeg meget gerne vil stille spørgsmål om for at få dem klaret til bunds. Jeg skal derfor i dag indskrænke mig til at gøre nogle enkelte principielle bemærkninger, hvad jeg i øvrigt finder så meget mere grund til at nøjes med, som vi jo har drøftet disse spørgsmål i forrige folketingsår.

Det ene principielle synspunkt, jeg gerne vil nævne — det er allerede nævnt af den ærede socialdemokratiske ordfører — er dette, som jeg synes er noget væsentligt, at vi må have slået fast, at vi jo har haft et ministeransvar. Det er ikke noget nyt, der indføres med denne lovgivning. Når jeg gerne vil fremhæve det, er det, fordi jeg også ligesom den ærede socialdemokratiske ordfører har undret mig over den, jeg vil næsten sige dårlige information, der er givet offentligheden, idet man har villet give det indtryk, at først med disse lovforslags fremsættelse søger man gennemført et strafansvar for ministre. Det er jo ikke rigtigt. Det har eksisteret lige siden 1849.

Det, der er problemet, er, om vi skal gennemføre en særlig ministeransvarlighedslov, hvori dette ansvar nærmere præciseres; derom er der jo, så vidt jeg forstår, enighed, og mit parti tilslutter sig også det synspunkt, at vi bør søge at udforme en sådan ministeransvarlighedslov nu.

Når jeg dernæst skal sige nogle bemærkninger om de lovforslag, der foreligger her, vil jeg også gerne gøre det ud fra et meget principielt synspunkt. Jeg har prøvet at sammenholde den højtærede justitsministers

lovforslag med det, som er fremsat af venstre og de konservative, og med det, som er fremsat af de uafhængige, og endelig har jeg sammenholdt dem med det forslag til lov om ministres ansvar, som var vedtaget i 1939 af rigsdagen, men som ikke blev gældende lov, fordi den grundlovsændring, som samtidig skulle ske, som bekendt ikke blev gennemført.

Når jeg foretager en sådan sammenligning — og jeg må altså tilføje, at det ikke sker ud fra et strengt juridisk synspunkt — må jeg komme til det resultat, at det lovforslag, som den højtærede justitsminister har fremsat, er det klareste, det mest overskuelige og efter min vurdering også det, der dækker de områder, man måtte ønske dækket med en ministeransvarlighedslov. Det er enkelt og klart derved, at det henviser til almindelig del af den borgerlige straffelov og i øvrigt opstiller ganske særlige ansvarsregler for ministre, samtidig med at det udtrykkelig fremhæver, at de 3 paragraffer i borgerlig straffelov, §§ 153-155, ikke er gældende for ministre. Der er her efter min vurdering en klarhed, som ikke fandtes i ministeransvarlighedsloven af 1939, og som heller ikke findes i de to andre lovforslag.

Hvis man prøver at se på de principper, som man vil dække med de 3 lovforslag, der er til behandling, forekommer det mig, at det af den højtærede justitsminister fremsatte lovforslag i det allervæsentligste dækker just disse principper, og da lovforslaget er så klart og overskueligt affattet, er det ikke mærkeligt, at jeg giver det en prioritet med hensyn til sympati, når vi skal gennemføre denne lovgivning.

Jeg skal derfor slutte med at anbefale det af den højtærede justitsminister fremsatte lovforslag som det centrale og det væsentligste, og jeg håber, at vi i udvalget vil kunne forhandle os til enighed herom. Jeg tilføjer naturligvis, at den villighed til forhandling, som jeg her giver udtryk for, også gælder de to andre lovforslag. Men som sagt forekommer det mig, at den højtærede

[Holge Larsen.]

justitsministers lovforslag så afgjort er at foretrække.

Aksel Larsen: Jeg skal ikke nægte, at jeg fik en fornemmelse af, at brødet blev taget ud af munden på mig, da det ærede medlem hr. Ninn-Hansen som ordfører for det konservative folkeparti startede sin tale med at minde om det gamle ord om, at den, der overvinder sig selv, er større end den, der indtager en stad. Jeg havde gjort mig nogenlunde de samme tanker, men jeg havde ganske vist gjort dem ikke alene i forbindelse med den højtærede justitsminister, der har overvundet sig selv og fremsat et forslag til en ministeransvarlighedslov, men også med henblik på den behandling, de foreliggende lovforslag har fået under den forløbne del af debatten. Jeg kunne virkelig have ønsket, at nogle af dem, der har holdt halvtimelange taler, havde overvundet sig selv og ikke holdt så lange taler, for det forekommer mig, at når vi havde den ret udførlige diskussion i fjor, behøvede vi ikke at gøre første behandling så langstrakt i år. En væsentlig del af det, der er sagt om detaljer i lovforslagene, er jo noget, som vi kan diskutere dels i udvalget — der kommer vel et udvalg — dels ved anden behandling. Det havde efter mit skøn ikke været nødvendigt at sige det ved første behandling, selv om jeg jo ikke tør bestride, at de ærede ordførere havde lov til at tale så længe, som de nu engang gjorde.

For mig at se er der ikke så forfærdelig meget at sige. Der er sket det, at regeringen, som hidtil har været — skal vi sige — vrangvillig med hensyn til at opfylde grundlovens løfteparagraf, hvad angår en ministeransvarlighedslov, nu har indset, at vi alligevel må have en sådan lov, og den højtærede justitsminister er kommet med et lovforslag, der nu bliver behandlet sammen med de to andre foreliggende lovforslag. Så tænker jeg mig, at vi får et resultat ud af det.

Jeg kunne naturligvis godt foretage en sammenligning af lovforslagene, men jeg synes ikke, det er nødvendigt. Jeg har for så vidt mest sympati for den højtærede ministers forslag, fordi det er kortfattet og klart, men på den anden side vil jeg ikke udelukke muligheden af, at det bliver nød-

vendigt at tage nogle af de tanker med, som findes i de to andre lovforslag. Det er imidlertid noget, vi kan forhandle om i udvalget.

Jeg takker regeringen, jeg takker den højtærede justitsminister, fordi der er kommet et regeringsforslag, og jeg kan tilsige mit partis medvirken til gennem en saglig behandling af de foreliggende lovforslag i et folketingsudvalg forhåbentlig at nå frem til en enstemmig indstilling til folketinget om, hvordan lov om ministres ansvar endeligt bør udformes.

Iver Poulsen: Må jeg først udtale håbet om, at jeg ikke bliver angrebet for at gå uden om traditionerne ved at gå lidt i enkeltheder. Det har vi jo været nødt til inden for mit parti, fordi vi ikke er udvalgsberettigede.

Hvis den højtærede justitsminister har indtryk af, at vi er fornærmede, så er indtrykket forkert. Vi har svaret konsekvent på den kritik, justitsministeren har rettet mod vort forslag, og måske er vi mere konsekvente end andre i denne sal. Der er i hvert fald ikke tale om nogen fornærmelse.

Må jeg lige komme med en rettelse til den højtærede justitsministers redegørelse for den sagkyndige hjælp og assistance, som vi har uden for dette ting. Den højtærede justitsminister nævnte landsretssagfører Markussen. Det er en fejltagelse. Vi har den sagkyndige assistance hos advokat Johan Asmussen.

Til det ærede medlem hr. K. Axel Nielsen vil jeg blot sige, at jeg kan helt tilslutte mig det ærede medlems ønske om, at kommissionen får lov til at se på disse tre lovforslag. Jeg synes virkelig, det var et godt forslag, og det må vel nok kunne praktiseres.

Vi har nu igen hørt drøftelse af, hvorvidt grundlovens § 13 påbyder en ministeransvarlighedslov eller ikke. Det er der jo delte meninger om. Jeg vil imidlertid, som jeg før har gjort, understrege, at daværende justitsminister K. K. Steincke begrundede sit forslag bl. a. med henvisning til grundlovens påbud om, at ministres ansvarlighed bestemmes nærmere ved lov. Der kan altså ikke være helt enighed på bjerget om, hvordan denne paragraf skal forstås.

Under første behandling af VK-partiernes forslag til lov om ministres ansvarlighed,

[Iver Poulsen.]

som de to partier nu har valgt at kalde deres forslag, udtalte den højtærede justitsminister henvendt til mig som ordfører for mit parti bl. a. — det står i Folketings-tidende 1962-63, sp. 2163 —:

„Jeg vil gerne sige til det ærede medlem, at jeg forstår så udmærket godt, at det ærede medlem er glad for at se dette lovforslag, idet jeg erkender, at det ærede medlem og hans parti jo har rejst dette spørgsmål.“

Og videre udtalte den højtærede justitsminister:

„Derfor forstår jeg meget vel den triumf, som det ærede medlem mener i dag at have ret til at føle.“

Hvis de uafhængige dengang havde haft grund til at triumfere, så måtte der da være endnu større grund til triumf i dag, hvor den højtærede justitsminister ved fremsættelsen af regeringsforslaget har givet tilslutning til de uafhængiges opfattelse af nødvendigheden af en ministeransvarlighedslov. Nu ved den højtærede justitsminister jo godt, at det ligger de uafhængige så uendelig fjernt at triumfere, og derfor skal jeg heller ikke triumfere over ministerens tilslutning til vore tanker, men blot nøjes med at udtale de uafhængiges glæde over denne tilslutning.

Situationen er nu den, at der foreligger tre forslag til lov om ministres ansvar. Et fra VK-partierne, et fra de uafhængige, som den højtærede minister ved første behandling betegnede som et frugtbart grundlag for en principdrøftelse, og nu sidst regeringens eget forslag.

Efter udvalgs møderne i foråret om de to oppositionsforslag, hvor jeg fik lejlighed til at deltage i et møde, afgav den højtærede justitsminister en redegørelse for sine indvendinger dels mod VK-forslaget, dels mod de uafhængiges forslag. I slutningen af september fremkom vi over for udvalget med en række udførlige bemærkninger til ministerens kritik, som vi ikke kunne godkende, dels fordi vi fandt kritikken saglig uberettiget, dels fordi den var rettet mod principielle områder, hvor vi ikke kunne fravige vore standpunkter.

Der var imidlertid i ministerens kritik enkelte indvendinger, som vi til en vis grad kunne godtage, særlig med hensyn til af-

grænsningen mellem ministeransvarlighedsloven og den almindelige straffelov, hvor det nok kunne være hensigtsmæssigt med visse præciseringer, hvorfor vi bebudede tilsvarende ændringer i vort forslag, og det er sket. Straks ved åbningen af indeværende folketingssamling genfremsatte vi vort forslag med indarbejdelse i lovteksten, kommenteret i de udførlige motiver, af de præciserende afgrænsninger, som den højtærede justitsminister tidligere havde savnet. Havde vort lovforslag før været et frugtbart grundlag for en principdrøftelse, så kunne vi vel derefter have grund til at regne med, at det nu var blevet et endnu mere frugtbart grundlag, og lad det nu være sagt i al beskedenhed: vi har den dristighed at mene — og vi har god saglig grund under fødderne for denne mening — at vort lovforslag i det allervæsentligste, såvel hvad det principielle angår, hvor det ikke afviger meget fra VK-forslaget, som hvad angår det juridiske og i andre henseender, fremdeles i virkeligheden er det mest tilfredsstillende grundlag for en drøftelse, ikke mindst i sammenligning med den højtærede justitsministers lovforslag, når man tager hensyn til, hvad der må være hensigten, når det hele skal have en mening og vi skal have en særlig lov om ministeransvar.

Hvad mit partis eget forslag angår, skal jeg i det store og hele nøjes med at henvise til den skriftlige fremsættelse af lovforslaget i marts måned, der findes i Folketings-tidende for 1962-63, sp. 4235, mine udtalelser ved første behandling dengang, sp. 4664, de tidligere omtalte bemærkninger til udvalget og navnlig selve bemærkningerne til lovforslaget. Jeg må vist have lov til at sige, at de både fortjener og kan tåle et indgående studium, såvel med juridiske som med andre øjne.

Vort lovforslag er til en vis grad, hvad selve opbygningen angår, udformet efter det grundlag, som var anlagt i justitsminister Steinckes forslag og i den aldrig ikrafttrådte lov af 1939. Nu har den højtærede justitsminister altså fremsat regeringens forslag, og vi kan naturligvis med et anerkendende smil konstatere, at ved at betegne det som forslag til lov om ministres ansvar har ministeren tiltrådt vort ønske om at undgå det kedelige ord ansvarlighed, lige-

[Iver Poulsen.]

som vi kan anerkende, at justitsministeren er kommet på bedre tanker angående betimeligheden af særlige regler om oplysninger og fortællinger. Men meningen med det hele var jo med udgangspunkt i grundlovens § 13, at ministres ansvar nu skulle bestemmes nærmere ved lov, og det bliver det ikke i regeringsforslaget.

Nogle af de juridiske teoretikere har hævdet, at en særlig lov på dette område er unødvendig, idet man har henvist til, at regler om ministres ansvar allerede var dækket af straffeloven, således som det allerede er nævnt her i dag. Justitsministeren har jo selv været og er nok stadig væk af samme mening, for det er ikke lykkedes at skjule denne opfattelse ved det fremsatte regeringsforslag; det er sandt at sige ikke stort andet end en gentagelse af påstanden om, at en særlig lov er unødvendig, omsat i nogle få paragraffer. Der var enighed i kommissionen om, at nogen juridisk nødvendighed for en særlig lov var der ikke. De krav, man har rejst, og som regeringen har erklæret sig villig til at være med til at realisere, om alligevel at få en særlig lov var støttet ikke på juridiske, men på politiske, psykologiske og man kan måske sige pædagogiske hensyn. Derfor er det ikke tilfredsstillende at skulle nøjes med en lov, der rent umiddelbart måske nok virker elegant og besnærende, men som udtrykker sig så stramt og strengt formelt juridisk, at forståelsen af dens betydning og rækkevidde i stort og småt kræver en indgående juridisk fortolkning. Ca. 45 linjer lovtæst, men med motiver, som fylder det tidobbelt, og vel at mærke motiver, der indholdsmæssigt er af en sådan karakter, at der er tale om at lovgive i motiverne, hvilket det ærede medlem hr. Ninn-Hansen allerede har været inde på. Det er noget, man med rette må betragte som en lidet heldig form for lovtæst. For særlig statsrets- og strafferetskyndige er alle disse mere eller mindre spidsfindige fortolkninger måske nok for døjelig kost, men det kan endda måske for ganske almindelige jurister knibe med at hitte ud af det. Bør en sådan lov ikke være mere umiddelbart forståelig for en fornuftig lægmand? Bør den ikke ganske anderledes sige den jævne, fornuftige lægmand noget? Det mener vi i hvert fald.

Vi har bl.a. bestræbt os for at opbygge vort forslag efter strammere linjer end VK-forslaget; det var noget af det, der vandt særlig anerkendelse i en kronik i Berlingske Tidende af professor Stig Iuul. Men i sit koncentrerede lovforslag er den højtærede justitsminister gået så vidt ad denne vej, at det, efter hvad vi kan se, er lykkedes at klemme alt liv og al mening ud af lovforslaget.

Hvad selve denne kondenseringsbestræbelse angår, skal jeg fremdrage en enkelt principielt væsentlig ting. Vort forslags § 1 lyder således:

„Til nærmere bestemmelse af det i grundloven fastslåede ministeransvar for regeringens førelse gælder de i denne lov fastsatte regler. Hvor intet andet følger af denne lov, finder endvidere borgerlig straffelov og den øvrige straffelovgivning anvendelse på ministrenes ansvar for handlinger eller undladelser. For så vidt angår de i borgerlig straffelovs §§ 155-157 omhandlede forhold, træder dog denne lov i stedet for de pågældende bestemmelser.“

Vi har derefter i vore øvrige paragraffer foreslået bestemmelser, der virkelig erstatter de pågældende straffelovsbestemmelser.

De sidste linjer i vor § 1 om bortfald af straffelovs §§ 155-157 om ansvar for misbrug, undladelse af pligtmæssige handlinger samt om forsømmelser og skødesløshed er netop en af de præciseringer, som er indsat i vort genfremsatte forslag på foranledning af den højtærede justitsministers kritik af vort første forslag.

I regeringsforslagets § 6, stk. 2, hedder det på lignende måde:

„Borgerlig straffelovs §§ 155-157 gælder ikke for ministre.“

I bemærkningerne siges herom, at denne udtrykkelige undtagelse af lovtæstiske grunde må anses for rigtig, idet forslaget § 5 træder i stedet for disse bestemmelser. Det forstår jeg ikke rigtig, og jeg er ikke den eneste, der ikke forstår det. § 5 handler alene om strafferammerne, bøde, hæfte eller fængsel, men siger intet om gerningsindholdet. Måske er det en trykfejl, i hvert fald skulle der vel også have været henvist til det, der vel er lovens hovedbestemmelse, nemlig § 4 om tilsidesættelse af de pligter, „der påhviler ham efter grundloven eller lovgiv-

[Iver Poulsen.]

ningen i øvrigt eller efter hans stillings beskaffenhed" — et udtryk, som for øvrigt forekommer mindre klart end vort tilsvarende „følger af hans embede“.

Med en sådan henvisning til disse generelle begreber er det en præcisering. Man ophæver §§ 155-157, de bestemmelser, der hidtil har været hovedhjørnestenen i ministeransvaret — men indholdet af dem, hvor bliver det af? Det er ikke til at finde hverken i § 5 eller i § 4. Grundloven står det jo ikke i og „lovgivningen i øvrigt“ — ja men man kan da ikke først ophæve disse vigtige konkrete bestemmelser i § 6 og så sige, at de er genopvågnet i § 4, men nu puttet ind i og helt udvisket i det generelle begreb „lovgivningen i øvrigt“. Lige så lidt kan man da, hvis der skal være nogen mening i det hele, tale om en præcisering gennem dem i et begreb som „hans stillings beskaffenhed“ og dermed gøre de materielle reglers fortsatte beståen afhængig af en spidsfindig og tvivlsom fortolkning af en sådan regel.

Jeg vil nødig udtrykke mig for stærkt — det ligger jo ikke for mig — men her må der være noget galt, og det forekommer så meget mere øjensynligt, som man anerkender i regeringsforslaget at være endog påfaldende langt fra det, der i indledningen til motiverne proklameres at være hensigten, nemlig at give udtømmende regler om ministres retlige ansvar.

Bortset fra de principielle forskelligheder mellem regeringsforslaget og de uafhængiges med hensyn til selve opbygningen af loven, og hvad der særskilt fremdrages eller ikke fremdrages i enkelte bestemmelser, er der en række principielle og væsentlige områder med hensyn til indholdet, hvorpå regeringsforslaget adskiller sig fra vort, og blandt disse skal jeg her lige omtale tre: for det første afgrænsningen af det subjektive ansvarsgrundlag, grov eller simpel uagtsomhed, for det andet fortielser over for folketinget og for det tredje spørgsmålet om forældelse. Efter regeringsforslaget forudsættes det efter § 4, at der er handlet forsætligt eller groft uagtsomt. Efter vort forslags § 7, stk. 2, er det en betingelse, at han har indset eller burdet indse, at der forelå lov- eller pligtstridige forhold. Det er i realiteten ens-

betydende med forsæt og simpel uagtsomhed i modsætning til grov uagtsomhed.

Dette mener vi man må fastholde med støtte bl. a. i professor Poul Meyers udtalelser og i reglerne i § 4 i den tilsvarende norske rigsretslov af 1932. Regeringsforslagets motiver henviser et par gange til den norske lov, uden at man har følt sig foranlediget til at oplyse om dette meget væsentlige punkt i begrundelsen for kun at ville straffe for grov uagtsomhed. Så henviser man i motiverne til § 4 til en påstået udvidelse af ansvaret, der er så spidsfindig, at den selv for jurister næsten grænser til det uforståelige. Det er en tvivlsom form for oplysning. Den er måske ikke ligefrem vildledende, men jeg synes i hvert fald heller ikke, at man kan kalde den vejledende. Og hvad der forekommer endnu mere betænkeligt, er, at der i slutningen af motiverne til § 4 dukker noget op, som jeg har ladet mig fortælle — og det skal også nok være rigtigt — må være en juridisk nydannelse, idet man dér taler om forseelse, der alene er begået af ringe uagtsomhed, og som derfor ikke alvorligt kan bebrejdes ministeren. Dette er fra endog særdeles kyndig juridisk side betegnet som en tilsnigelse for at få kravet om grov uagtsomhed til at glide ned. Grov uagtsomhed er ifølge definitionen en uagtsomhed, der er større end den, som almindeligt uagtsomme personer udviser, men en sådan målestok må være for beskednen, når det drejer sig om ministre. Begrebet „en ganske almindelig uagtsom minister“ skulle man tro at ikke mindst ministre selv ville frabede sig; men så bliver konklusionen, at ansvaret kommer i funktion ikke blot ved grov, men også ved almindelig simpel uagtsomhed, og det må vi i hvert fald holde fast ved.

Vi anerkender som før sagt, at den højtærede justitsminister på et meget betydningsfuldt punkt, nemlig med hensyn til oplysninger og fortielser, har fraveget sit tidligere standpunkt og har foreslået en særlig regel herom i § 4, stk. 2. Men vi er ikke tilfredse med formuleringen, særlig hvad angår fortielser, hvor det hedder: „under folketingets behandling af en sag fortier oplysninger, der er af væsentlig betydning for tingets bedømmelse af sagen.“ Hvad der er af væsentlig betydning, er ikke noget, der skal overlades til ministre at

[Iver Poulsen.]

skønne om, og som det senere hen kan være vanskeligt for rigsretten at afgøre. Men navnlig begrebet „under folketingets behandling af en sag“ er uklart; dels er det noget, der ikke er eksakt, og det kan ikke undgås, at her vil opstå alvorlige fortolkningsvanskeligheder; dels kan det særdeles vel tænkes, at der uden for eller efter tingets behandling af en sag kommer sådanne nye oplysninger frem til ministeren, som folketinget bør kende, og som tinget derfor med føje kunne vente at blive oplyst om. Det er den ordlyd, vi har foreslået, og den mener vi fremdeles dækker det, som bør dækkes, for at det skal være dækket på tilfredsstillende måde.

Om forældelsesfristens begyndelsestidspunkt vil jeg først slå fast, at ansvaret efter de nugældende regler i straffelovens kap. 16 overhovedet ikke forældes. Når der i en særlig lov om ministeransvar gives regler om forældelse, er det altså under alle omstændigheder en formildelse. Det havde måske været på sin plads, om dette havde været oplyst i motiverne, når man her taler om skærpelse med hensyn til fristens længde fra 2 til 5 år i forhold til de almindelige regler, der altså netop ikke gælder for forbrydelserne efter kap. 16. Til gengæld bl. a. for den formildelse, at ministeransvaret overhovedet forældes, mener vi, at fristen ikke bør begynde at løbe, før folketinget ved noget om det begærede forhold, og det er i vort forslag udtrykt med ordene „fra det tidspunkt, da det strafbare forhold er blevet fremdraget i folketinget“, således som vi nærmere har forklaret det i motiverne til vor § 8, stk. 2.

Vi har altså en række efter vor opfattelse meget afgørende indvendinger imod såvel principper som enkeltheder i det foresatte regeringsforslag. Men at et sådant lovforslag nu foreligger, og at der vil blive forhandlet om det, vil forhåbentlig vise sig nyttigt; og hvad et udvalgsarbejde angår, tillader jeg mig at gå ud fra, at de uafhængige ligesom i foråret vil få lejlighed til at være med. Den ærede ordfører for venstre, frk. Helga Pedersen, udtalte, at nu havde vi de 3 lovforslag, og så måtte der forhandles om dem, og nu drejede det sig om parternes evne og vilje til samarbejde. Her vil jeg gerne sige, at vi, hvis vi kommer med i udvalget,

meget gerne vil samarbejde. Vi beder bare om tilladelse til at få lov til at samarbejde.

Justitsministeren (Hans Hækkerup): Som det jo var at vente, måtte det blive vanskeligt at nå til enighed om, hvad det egentlig var for et af de 3 lovforslag, man skulle forhandle om. Det ærede medlem hr. Iver Poulsen ønsker øjensynlig ikke at forhandle om noget som helst andet end sit eget. Derimod forstod jeg, at det ærede medlem frk. Helga Pedersen tilsagde en fordomsfri udvalgsbehandling, hvor regeringsforslaget placeredes i centrum. Det var jeg taknemlig for, og jeg beder så det ærede medlem tage sig kærligt af det ærede medlem hr. Ninn-Hansen, som sagde, at det var det sletteste af lovforslagene. Men det bliver jo altså i familien.

Må jeg sige til det ærede medlem frk. Helga Pedersen, at det er jo rigtigt, at §§ 2 og 8 i og for sig er overflødige, og det er der gjort opmærksom på i bemærkningerne til lovforslaget, ligesom der er gjort opmærksom på, hvorfor vi har fundet det rigtigt at tage bestemmelserne med. Jeg erkender da meget vel, at vi kan drøfte, om vi skal have bestemmelserne med eller gøre lovforslaget endnu kortere, end det allerede er.

Det ærede medlems bemærkninger vedrørende § 3 fik jeg ikke ganske fat i. Det ærede medlem var ganske øjensynlig betænkelig ved formuleringen navnlig af bestemmelsen under nr. 3, men jeg vil da gerne sige til det ærede medlem, at det, der står, er jo, at ved anvendelsen af borgerlig straffelovs regler om ansvar for medvirken til en lovovertrædelse skal en minister anses for medvirkende til en underordnet handling, når han har undladt at forebygge handlinger af den pågældende beskaffenhed o. s. v.

Det ærede medlem harcelerede lidt over brugen af snart ental, snart flertal, men når det ærede medlem læser det i sammenhæng, vil hun forstå, hvorfor der bliver denne difference mellem ental og flertal. Det er vel i realiteten over for udtrykket „anses for medvirkende“, det ærede medlems kritik sætter ind, men jeg beder det ærede medlem overveje, om ikke denne formulering alligevel er rigtig.

[Justitsministeren.]

I denne forbindelse tør jeg måske også minde om de bestemmelser, der indeholdes i grundlovens § 13.

Det ærede medlem gjorde også nogle bemærkninger om § 4, og jeg er meget glad for, at det ærede medlem principielt tilsluttede sig, at vi begrænser de subjektive straffebetingelser til forsæt og grov uagtsomhed. Jeg kan ikke se, at der er begrundelse for at gå videre for ministre end for andre i dette land, når det drejer sig om forhold af den karakter, der her er tale om, og jeg er taknemlig for, at det største oppositionsparti accepterer denne tankegang.

Det ærede medlem hr. Ninn-Hansen havde også en række indvendinger at gøre. Det ærede medlem begyndte med at fortælle mig, at jeg var en stor feltherre, og her fik det ærede medlem larmende tilslutning fra det ærede medlem hr. Aksel Larsen. Det ærede medlem hr. Ninn-Hansen mente, at jeg ikke positivt havde arbejdet på at få en lov. Jeg har vistnok aldrig lagt skjul på, at jeg i og for sig mente, at de 12 af de 13 i kommissionen havde ret i, at der var større betænkeligheder knyttet til at gennemføre en sådan lov end til at undlade det, og jeg tør måske minde om, at den regering, der gennemførte grundloven af 1953, jo heller ikke rejste spørgsmålet om at gennemføre ministeransvarlighedslov. Det kunne være fristende at spørge, om problemet da slet ikke dengang var fremme; i alt fald rejste man ikke problemet, og det kan vel kun tydes på den måde, at man med de erfaringer, man havde fra 1939, ikke anså det for nødvendigt, for en naturlig følge af en ny grundlov, at gennemføre ministeransvarlighedslov.

Det ærede medlem hr. Ninn-Hansen var lidt utilfreds med, at man i § 4, stk. 1, havde brugt udtrykket ministerens „stillings beskaffenhed“. Det er klart, at kan vi finde et andet udtryk, ser jeg det meget gerne, men jeg er enig med det ærede medlem frk. Helga Pedersen i, at dette dækker vel nok, og det er i princippet det samme, man siger i straffeloven, når man taler om tjenestemændene og deres forseelser i tjenesten.

Det ærede medlem hr. Ninn-Hansen vender stadig tilbage til spørgsmålet om disse beslutninger, og jeg mener stadig væk ikke, at det ærede medlem har givet mig et svar på, hvad

der ligger i dette. Ligger der mere i dette end i grundlovens § 15? Ligger der mere i det end tilsidesættelse af et mistillidsvotum? Jeg erkender uden videre, at det kan vi diskutere nærmere i udvalget.

Men der er én ting i det ærede medlems bemærkninger, som jeg er nødt til at hæfte mig ved. Det ærede medlem afviste en subtil diskussion om de subjektive ansvarsbetingelser, og det ærede medlem sagde, at der også bør være adgang til tiltalerejsning, når der er tvivl om, hvorvidt en minister kan dømmes. Er det nu, alt overvejet, det ærede medlems og hans partis mening, at tiltale skal rejses mod en minister i tilfælde, hvor de, der ønsker den rejst, er i tvivl om, hvorvidt han kan dømmes? Jeg vil i hvert tilfælde sætte megen pris på at høre, om det ærede medlem frk. Helga Pedersen deler denne opfattelse. Jeg vil gerne minde om, at professor Poul Meyer i sin mindretalsbetænkning har skrevet — jeg husker det ikke ordret; jeg lægger ikke så megen vægt på, hvad professoren har skrevet — noget om, at nu skulle vi have en række sager, hvor man fastlagde ministrenes ansvar. Jeg har aldrig troet, at det virkelig i dag var oppositionens opfattelse, at en ministeransvarlighedslov skulle bruges dertil, men de bemærkninger, det ærede medlem hr. Ninn-Hansen fremsatte, må nødvendigvis vække nogen tvivl hos mig.

Til det ærede medlem hr. Aksel Larsen har jeg kun den bemærkning, at det nytter ikke, at det ærede medlem gentager den påstand, at grundlovens § 13 forlanger, at der skal gennemføres en ministeransvarlighedslov. Det er en løfteparagraf som så mange andre paragraffer i grundloven, og det er derfor, den gennem århundreder har bestået, uden at nogen regering har søgt den ført ud i livet. Det er derfor ikke rigtigt at tale om, at det drejer sig om en pligt til at opfylde denne paragraf. I virkeligheden eksisterer — og jeg understreger her, hvad mit partis ordfører sagde — allerede nu ministrenes ansvar både strafferetligt og erstatningsretligt.

Jeg beder det ærede medlem hr. Iver Poulsen undskyldte, at jeg sagde Markussen; det er Asmussen; det er rigtigt — det bliver det ikke ringere af. Jeg beder også undskyldte den trykfejl, som det ærede medlem

[Justitsministeren.]

med vanlig stifindersans har fundet — det er en trykkejl. De indvendinger, det ærede medlem hr. Iver Poulsen har rettet mod en række af bestemmelserne, vil jeg meget gerne diskutere i det kommende udvalg, hvortil jeg håber det ærede medlem får adgang i lighed med, hvad tilfældet var i afvigte folketingsår i forbindelse med det udvalg, der da var tale om.

Jeg tror, det ærede medlem tager fejl i sin vurdering af, hvad simpel uagtsomhed er, og jeg er villig til at vende tilbage til spørgsmålet.

Det ærede medlem vender sig mod udtrykket „af væsentlig betydning for tingets bedømmelse af sagen“ i mit lovforslags § 4, stk. 2, og siger, at det afgørende skal ikke være en ministers overvejelse. Det er det heller ikke. Det afgørende er rettens, rigsrettens, overvejelse af, om denne fortielse eller undladelse har været af væsentlig betydning for tingets bedømmelse af sagen. Når der står „under folketingets behandling af en sag“, involverer dette også oplysninger, der gives eller forties under en udvalgsbehandling. Jeg går altså væsentligt videre, end jeg synes det ærede medlem havde opfattet det.

Endelig vil jeg gerne sige om forældelsesreglen, at der i hvert fald er tale om en skærpelse, hvad længden af forældelsesfristen angår.

Må jeg dernæst afsluttende sige, at det, jeg har villet tilstræbe med regeringens lovforslag, er at nå frem til en lov, som betyder, at de almindelige ansvarsregler i straffeloven og erstatningsretten kommer til at gælde for ministrene. Vi har samtidigt det nødvendigt på to punkter at specificere en ministers ansvar dels som forvaltningschef, dels i forhold til folketinget. Hertil sigter, for så vidt angår forvaltningschefsansvaret for den underordnedes handling, bestemmelserne i § 3; og for så vidt angår ministerens ansvar i forhold til folketinget, henviser jeg til bestemmelsen i § 4, stk. 2.

Jeg erkender, at det er uhyre vanskeligt at formulere en lovgivning af denne art; der må i høj grad blive tale om en henvisningslov, og i mange henseender må den indeholde udtryk, som kan gøres til genstand for fortolkning, men for mig er det

afgørende, at de sager, der rejses, bliver behandlet af et så sagkyndigt forum som rigsretten. Derfor tror jeg, at vi kan acceptere — og jeg finder det rigtigt — en ministeransvarlighedslov i den form, jeg har givet den.

Ninn-Hansen: Den højtærede minister rettede to konkrete spørgsmål til mig, som jeg synes det er nødvendigt at besvare med det samme, for at der ikke skal være nogen misforståelse.

Den højtærede minister spurgte, om bestemmelsen i vort lovforslags § 5 om ansvaret i forbindelse med en af folketinget truffet beslutning alene skulle dreje sig om mistillidsvotum i henhold til grundlovens § 15. Det er ikke tilfældet. Andre beslutninger kan træffes i folketinget, f. eks. om pålæg til en minister om at gennemføre noget ganske bestemt, der er konkretiseret i et forslag til beslutning. Det har ikke hjemmel i grundlovens § 15 og vel i øvrigt kun indirekte hjemmel i grundloven. En sådan beslutning har hjemmel i folketingets forretningsorden. Også i de tilfælde mener vi der skal kunne gøres et ansvar gældende. Jeg har blot villet meddele den højtærede justitsminister, at sådan skal det forstås.

Det andet spørgsmål, justitsministeren stillede, vedrørte tiltalerejsning. Jeg erklærer mig villig til at drøfte de subjektive betingelser, ligesom vi i øvrigt er ganske indstillet på positivt at drøfte de lovforslag, der er fremsat, for at nå frem til et resultat — det skal der ikke være nogen tvivl om — også regeringsforslaget, selv om vi har indvendinger imod dets formulering. Jeg hæftede mig ved de bemærkninger i den højtærede justitsministers lovforslag, som jeg omtalte. Vi kender jo problemet fra en tidligere debat i det høje ting om en rigsretssag, hvor vi kom ind på hele spørgsmålet om tiltalerejsning og på, hvorledes man kan afvise en tiltalerejsning, idet man i den forbindelse henviste til retsplejelovens bestemmelser herom. I tilknytning dertil har jeg gerne villet sige, at disse bestemmelser om tiltalerejsning i almindelige straffesager jo ikke umiddelbart kan anvendes i det høje ting, fordi spørgsmålet om stillingtagen til tiltalerejsning i en straffesag hos anklagemyndigheden afgøres efter en efterforskning,

[Ninn-Hansen.]

på grundlag af hvilken man kan gøre sig klart, hvordan bevisets stilling er. Man kan altså foretage en vurdering på grundlag af efterforskningsundersøgelsen. Noget tilsvarende gør sig ikke gældende i det høje ting, når man skal tage stilling til, hvorvidt en rigsretssag skal rejses eller ej. Der er ikke gennemført en efterforskning; den vil først finde sted på det tidspunkt, da man har truffet bestemmelse om tiltalerejsning. Jeg har sagt til den højtærede justitsminister, at jeg mener, det vil være forkert, hvis folketingets flertal på grund af udformningen af ministeransvarlighedsloven skal kunne henvide til, at der ikke foreligger tilstrækkeligt bevis for at gennemføre en tiltalerejsning i tilfælde af, at der bliver stillet forslag om noget sådant. At sagen dermed kan føre til et resultat, kan vi ikke være uenige om, men jeg har stillet nogle spørgsmål i forbindelse med den stilling, folketingets flertal eventuelt kan have, hvis det får en eller anden bestemmelse, det kan holde fast ved som grundlag for en afvisning, uden at spørgsmålet om tiltalerejsning i øvrigt har kunnet undersøges tilstrækkeligt ved den efterforskning, der endnu ikke har fundet sted.

Justitsministeren (Hans Hækkerup): Jeg synes stadig ikke, at det er ganske klart, hvad det ærede medlem mener. Det ærede medlem sagde, at tinget som anklagemyndighed skal kunne rejse tiltale mod en minister, selv om man er i tvivl om, hvorvidt det fører til domfældelse. Jeg beder det ærede medlem overveje: er det nu en rimelig behandling, og er det rimeligt at sætte apparatet i sving på det grundlag? Jeg vil gerne have et helt konkret svar af det ærede medlem: deler det ærede medlem den opfattelse, mindretallet i kommissionen gav udtryk for, og som jeg mener at kunne referere derhen, at nu skal vi have en række rigsretssager for at fastlægge ansvarets omfang?

Man anskuer muligvis dette spørgsmål om rejsning af rigsretssager forskelligt, efter som man sidder på regeringsbænkene eller på oppositionsbænkene, men det er ikke grundlovsmæssigt forbudt, at oppositionen engang kan komme til at sidde dér, og så er jeg ikke sikker på, at det ærede medlem ville føle, at det var en rigtig indstilling, at et flertal rejser en sag med tvivl om, hvorvidt den kan gennemføres af den ene eller den anden grund.

(Kort bemærkning).

Ninn-Hansen: Jeg mener ikke, at den højtærede minister refererede professor Poul Meyer ganske rigtigt. Poul Meyer skriver i betænkningen side 83:

„Der vil derved kunne skabes mulighed for, at en ministeransvarlighedslov kan medvirke til, at en retlig prøvelse af ministrenes embedsførelse kan indgå som et mere normalt led i den demokratiske teknik end hidtil.“

End hidtil — der har jo ikke været det store antal rigsretssager her i landet. Den sidste ligger så mange år tilbage, at der skal ikke så forfærdelig meget til at få flere sager end hidtil. Mere har professor Poul Meyer ikke sagt i denne mindretalsudtalelse. Jeg tror ikke, han ønsker — og jeg ønsker i hvert fald ikke — et stort antal rigsretssager, men jeg mener, der må være adgang til for det høje ting, selv om man ikke dér kan gennemføre den juridiske prøvelse af anklagegrundlaget, som anklagemyndigheden kan, at få en sag retligt bedømt ved rigsretten. Der kan jo være spørgsmålstegn på det tidspunkt, man rejser sagen; det må der næsten være, når ikke efterforskning har fundet sted, men det bør ikke forhindre, at sagen kan komme for rigsrettens endelige bedømmelse.

I anledning af den højtærede ministers sidste bemærkning vil jeg gerne sige, at jeg tror også, at i nogle tilfælde kan en minister selv være interesseret i, at rigsretssag rejses.

Justitsministeren (Hans Hækkerup): Ordene „et mere normalt led“ er dog, selv om man tilføjer „end hidtil“, udtryk for en tankegang, og det er denne tankegang, jeg beder det ærede medlem for sit vedkommende kommentere.

Jeg er taknemlig for den sidste bemærkning, det ærede medlem fremsatte, og er nået til den opfattelse, at vi vel nok kan komme til nogenlunde enighed om et mellemstandpunkt. Men jeg vil gerne understrege, at jeg kan ikke se, at en rigsrets-procedure bør bringes i anvendelse, hvor der er tvivl, hvad enten der er tvivl om den objektive handling eller om det subjektive ansvar.

Hermed sluttede forhandlingen.

Lovforslagenes overgang til anden behandling
vedtoges uden afstemning.

K. Axel Nielsen: Jeg foreslår, at de 3 lovforslag henvises til et udvalg på 17 medlemmer.

Uden forhandling eller afstemning
vedtoges dette forslag.

Den sidste sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til lov om ændringer i lov om rigsretten.

(Lovforslaget (nr. 44) findes i tillæg A. sp. 267, fremsættelsen i tidenden sp. 792).

Lovforslaget sættes til forhandling.

K. Axel Nielsen: Dette lovforslag om ændringer i retsretsloven giver ikke mig anledning til mange bemærkninger. Det går ud på at klargøre næstformandens opgaver, når formanden får forfald, at ændre bestemmelserne om protokollation samt at ændre reglerne om domsafsigelse. Det er ændringer, som rigsretten selv har ønsket gennemført.

Jeg skal, da det ikke er muligt at fremføre principielle synspunkter om dette lovforslag her ved første behandling, indskrænke mig til at anbefale det til vedtagelse. Jeg vil

ikke for mit vedkommende begære udvalgsbehandling.

Helga Pedersen: Også jeg kan på mit partis vegne anbefale det foreliggende lovforslag.

Den eneste bemærkning, jeg har at gøre, er, at det jo fremgår af lovforslaget og de dertil knyttede bemærkninger, at baggrunden for lovforslaget er forskellige ikke så almindeligt kendte regler i retsplejeloven. Under hensyn hertil vil jeg spørge den højtærede minister, om retsplejerådet har været hørt i denne sag. Jeg behøver ikke at få svar nu, men kan eventuelt få det ved anden behandling af lovforslaget, idet heller ikke jeg vil begære udvalgsbehandling.

Thestrup: På mit partis vegne kan jeg anbefale det foreliggende lovforslag.

Helge Larsen: Jeg anbefaler lovforslaget.

Iver Poulsen: På mit partis vegne kan jeg anbefale lovforslaget.

Justitsministeren (Hans Hækkerup): Jeg takker for tilslutningen til lovforslaget.

Jeg vil gerne oplyse, at så vidt mig bekendt har retsplejerådet ikke været hørt. Jeg anså det ikke for nødvendigt, når rigsretten udtalte sig om sine egne ønsker.

Hermed sluttede forhandlingen.

Lovforslagets overgang til anden behandling
vedtoges uden afstemning.

Formanden: Der er ikke mere på dagsordenen.

Medlem af folketinget Hagen Hagensen har meddelt mig, at han ønsker til finansministeren at stille følgende spørgsmål:

„Agter finansministeren at stille forslag om ændring af reglerne for udbetaling af børnetilskud derhen, at dette udbetales til den af forældrene, der i tilfælde af ægteskabsopløsning i udbetalingsperioden har den faktiske forsørgelse af barnet?“

Spørgsmålet vil blive optaget på dagsordenen for tingets førstkommande spørgetid.